

Myndigheten
för civilt försvar

Vägledning

Likvärdigt skydd för personer med funktionsnedsättning

Inkludering i det brand- och olycksförebyggande
samt skadebegränsande arbetet

Likvärdigt skydd för personer med funktionsnedsättning

Myndigheten för civilt försvar
651 81 Karlstad

Sektion: Sektionen för brand och räddning

Tryck: Ange text.

Produktion: Ange text.

Publikationsnummer: Myndigheten för civilt försvar MCF0029 – månad år

ISBN-nummer: 978-91-7927-701-7

Förord

Alla människor har enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor rätt till ett tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor, oavsett var i landet de är och oberoende av eventuella funktionsnedsättningar. För att denna rättighet ska kunna förverkligas krävs både kunskap och förståelse för hur olika fysiska, psykiska eller kognitiva förutsättningar kan påverka möjligheten att ta del av samhällets skydd.

Alla kan drabbas av olyckor, men personer med funktionsnedsättning är ofta mer sårbara än personer utan funktionsnedsättning i händelse av olyckor. Därför måste deras perspektiv finnas med i likväl det olycksförebyggande arbetet som vid skadebegränsande insatser. Att arbeta för ett likvärdigt skydd är inte bara en fråga om säkerhet, det är en fråga om mänskliga rättigheter.

Ett fungerande skydd förutsätter inkludering. Personer med funktionsnedsättning vet själva bäst vad de behöver. Därför är dialog, delaktighet och samverkan med både enskilda individer och intresseorganisationer avgörande, inte minst i utformningen av lösningar som verkligen fungerar i praktiken. Att tänka in tillgänglighet från början skapar inte bara bättre lösningar som fungerar för alla, det kan även vara mer kostnadseffektivt.

Denna vägledning vill synliggöra ett område som ofta förbises. Målet är att öka medvetenheten, ge praktiskt stöd och visa att vägen till ett mer inkluderande och likvärdigt skydd inte behöver vara komplicerad. Genom att använda de exempel, kontakter och metoder som lyfts fram i vägledningen kan arbetet påbörjas eller utvecklas, oavsett var man befinner sig idag.

Att inkludera alla i arbetet med skydd mot olyckor gör verklig skillnad och det börjar med kunskap och samverkan.

Ort, Ange datum.

Förnamn Efternamn

Titel, avdelning

Innehåll

1.	Inledning	5
1.1	Målgrupp	6
1.2	Syfte och mål	6
1.3	Höjd beredskap	6
1.4	Avgränsningar	7
2.	Bakgrund	8
3.	Begreppet funktionsnedsättning	9
3.1	Antal personer med funktionsnedsättning	10
3.2	Identifiera behov	10
3.3	Djupare analys	12
3.4	Kunskapshöjning	12
4.	Kommunikation	13
4.1	Anpassad kommunikation	13
4.2	Olika sätt att nå effekt med information	14
4.3	Att förmedla information	16
4.4	Särskilt om stärkt brandskydd	18
4.5	Särskilt om kommunikering vid tillsyn	18
4.6	Särskilt om stöd vid räddningsinsats	18
5.	Tillsyn enligt LSO	19
5.1	Ett likvärdigt skydd	19
5.1.1	Värdering av skälighet i olika boenden	19
6.	Räddningsinsatser	23
6.1	Bemötande	23
6.2	Under en räddningsinsats	24
7.	Det breddade uppdraget	25
8.	Referenser	26

1. Inledning

Alla människor har rätt till ett likvärdigt skydd mot olyckor, oavsett funktionsförmåga. I dagens samhälle finns det dock fortfarande brister i hur skyddet utformas och tillämpas, särskilt när det gäller personer med funktionsnedsättning. Funktionsnedsättningar kan påverka en individs möjligheter att uppfatta fara, agera snabbt vid nödsituationer eller ta del av information och instruktioner som är avgörande för att kunna skydda sig själv. Det kan exempelvis handla om fysiska hinder i byggnader eller andra anläggningar, otillgänglig varningsinformation eller bristande färdigheter hos personal i hur man bemöter människor utifrån deras olika behov vid till exempel en evakuering. I den här vägledningen används begreppet funktionsnedsättning i enlighet med Socialstyrelsens definition. Funktionsnedsättning är en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga.¹

Olyckor får negativa konsekvenser för de som drabbas, oavsett om de har funktionsnedsättning eller ej, men för personer med funktionsnedsättningar är detta särskilt problematiskt då de personerna kan vara extra sårbara.² Personer som har svårt att uppfatta en brand, agera vid en brand eller har ett beteende som ökar risken för brand har större risk att omkomma eller skadas allvarligt vid en brand.³

Ersätt - för personer med funktionsnedsättning är detta särskilt problematiskt då de personerna kan vara extra sårbara med -för personer med funktionsnedsättningar kan detta få särskilt allvarliga

Det finns i funktionshinderspolitiken⁴ nationella mål för att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning. För att öka möjligheten att uppnå de satta målen bör arbete ske med universella lösningar och utformningar som ska fungera för alla i så stor utsträckning som möjligt istället för speciallösningar för varje typ av funktionsnedsättning.

Enligt 1 kap. 1 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) ska skyddet mot olyckor bland annat vara tillfredsställande och likvärdigt för alla människor. För att uppnå ett likvärdigt skydd ska en inkludering av personer med funktionsnedsättning ske i alla stadier av det brand- och olycksförebyggande samt skadebegränsande arbetet. Till exempel i detaljplanearbete såväl som i övningar inom det skadebegränsande arbetet. Alla aktörer i samhället behöver eftersträva en större medvetenhet och normalisering kring funktionsnedsättningar. Vägledningen är tänkt att ge ett stöd till målgruppen i deras arbete för ett likvärdigt skydd mot olyckor. Vägledningen gör inte anspråk på att vara heltäckande, utan syftar snarare till att belysa områdets bredd och de många delar där det finns utrymme för förbättring. Vägledningen ska ses som en start att arbeta utifrån inom området.

Kommentar - Byt ut bör mot ska!!

Stryk

¹ (Socialstyrelsens kunskapsstöd, 2025)

² (Bagwell et al., 2016); (Smith & Notaro, 2009); (Wolf-Fordham, 2015)

³ (MSB, december 2020)

⁴ Baseras på förordning (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken

Exempel och arbetsmetoder behöver kontinuerligt utvecklas och följa sin samtid. I vägledningen finns även tips på åtgärder i syfte att stötta och vägleda räddningstjänsten om vad som är möjligt och lämpligt att göra.

1.1 Målgrupp

Denna vägledning vänder sig till dig som arbetar med brand- och olycksförebyggande samt skadebegränsande arbetet inom räddningstjänstförvaltningen eller någon annan del av kommunen, som exempelvis sotningsverksamheten, om den hanteras av annan nämnd än den som hanterar räddningstjänstfrågor. Framöver i vägledningen väljer vi för enkelhets skull att kalla målgruppen till denna vägledning för ”räddningstjänsten”.

1.2 Syfte och mål

Vägledningens syfte är att räddningstjänsterna ska få en ökad kunskap om samt skapa en förståelse för området som rör funktionsnedsättningar.

Målet med vägledningen är att räddningstjänsten i större utsträckning än idag ska inkludera personer med funktionsnedsättning i hela spektrumet av det brand- och olycksförebyggande samt skadebegränsande arbetet för att skapa och bibehålla ett tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor.

Stryk - i större utsträckning än idag

1.3 Höjd beredskap

Personer med funktionsnedsättning är ofta mer sårbara än andra redan i fredstid, exempelvis vid olyckor och kriser. Vid höjd beredskap och krig förstärks dessa sårbarheter ytterligare. Begränsad tillgång till hjälpmedel, avbrott i samhällsservice och svårigheter att ta del av information kan snabbt leda till livshotande situationer. Därför är det avgörande att samma principer för inkludering och likvärdigt skydd som gäller i fredstid också tillämpas vid höjd beredskap och krig.

Lägg till - hinder för att sätta sig i säkerhet

Enligt FN:s organ för katastrofriskreducering är den främsta orsaken till att ett oproportionerligt antal personer med funktionsnedsättning drabbas hårt vid katastrofer att deras behov ofta ignoreras i planeringsprocesserna. Forskning bekräftar detta och visar att personer med funktionsnedsättning i större utsträckning utsätts för negativa konsekvenser vid katastrofer jämfört med den övriga befolkningen.⁵

Lägg gärna till denna källa
https://www.unwater.org/news/undrr-2023-global-survey-persons-disabilities-and-disasters?utm_source=chatgpt.com

För att förändra detta krävs planering som utgår från tillgänglig kommunikation, lösningar som fungerar för så många som möjligt och samverkan med aktörer som har kunskap om funktionsnedsättning. Ett inkluderande perspektiv är inte bara en rättighetsfråga, det är en förutsättning för att skydda de mest utsatta när samhället provas som hårdast. Det är också viktigt att personer med funktionsnedsättning

⁵ (Stough & Kelman, 2018)

själva involveras i det proaktiva arbetet och ges möjlighet att förbereda sig inför oförutsedda händelser.

Att inkludera personer med funktionsnedsättningar under normala förhållanden är en förutsättning för att de även ska kunna inkluderas vid kris och under höjd beredskap. Krisberedskap och totalförsvar utgår från och bygger sedan vidare på normala förhållanden och strukturer som finns i samhället. Det finns ett framtaget stöd inom kris, bland annat för alla med uppdrag inom personlig assistans [Krisstödsmaterial - krisverktyg](#)⁶, det stödet kan även användas som inspiration för räddningstjänsten. Myndigheten för delaktighet (MFD) har också information på området. Läs mer om Krisberedskap för alla här: [Krisberedskap för alla](#)⁷.

1.4 Avgränsningar

Vägledningen inkluderar endast räddningstjänstens beröringsområden med personer med funktionsnedsättning och kan betraktas som ett kunskapsstöd med exemplifiering av möjliga arbetssätt. Vägledningen innehåller ingen detaljerad information om vad räddningstjänsterna ska arbeta med inom detta område. Varje räddningstjänst behöver själv aktivt jobba med frågan utifrån sina lokala förutsättningar.

Utifrån vägledningens syfte, att vara kunskapshöjande inom funktionshinderområdet samt öka räddningstjänsternas arbete inom området, går det även att göra kopplingar till krisberedskapsområdet och höjd beredskap. Krisberedskap och höjd beredskap ingår dock inte i den här vägledningen.

⁶ Projekt krisstöd: <https://www.intressegruppen.info/om-oss/projekt-krisstod/>, hämtad 2025-06-24

⁷ Krisberedskap för alla: <https://www.mfd.se/contentassets/550fcc2bd4844a21ad44923f2046ec1f/krisberedskap-for-alla.pdf> hämtad 2025-06-24

2. Bakgrund

Denna vägledning bygger vidare på kunskapsöversikten ”Likvärdigt skydd mot olyckor för personer med funktionsnedsättning”.⁸ Kunskapsöversikten är bred och innehåller bland annat kunskaper om kriser för en bredare målgrupp än denna vägledning riktar sig till. Denna vägledning är avgränsad till räddningstjänstens arbete inom området och syftar då till vardagsolyckor snarare än kris.

Kunskapsöversikten visade att det idag finns en ökad inkludering och ett större synliggörande av utmaningar och möjligheter för personer med funktionsnedsättningar i samhället än tidigare. Men även om stigmat som är associerat med funktionsnedsättningar har minskat är dessa personer fortfarande i större utsträckning negativt påverkade av olyckor i samhället än personer utan funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättningar utgör upp till en femtedel av befolkningen i de flesta länder, en siffra som varierar något beroende på vilken definition mätningarna är baserade på och hur dessa utförs.⁹ Kommunen, och därigenom räddningstjänsten, behöver ta hänsyn till och inkludera dessa personer i såväl planering av det brand- och olycksförebyggande arbetet som hantering vid en olycka och denna vägledning ska ses som ett stöd för det.

Jag tycker att denna mening kring stigmat kan strykas helt. Det leder tankarna fel. Här handlar det om generell otillgänglighet och brist på inkludering i krisberedskapen.

⁸ (MSB, 2020)

⁹ (Stough & Kelman, 2018)

3. Begreppet funktionsnedsättning

Det förekommer tyvärr att personer med en funktionsnedsättning definieras utifrån sin nedsättning, till exempel ”den funktionsnedsatta”. Det är viktigt att komma ihåg att det handlar om människor, och därför bör man undvika en sådan definition. Begreppet som idag används är ”person med funktionsnedsättning”.¹⁰ Detta eftersom det inte är funktionsnedsättningen som definierar personen.

Stryk hela det inledande stycket - det känns gammalmodigt. Det är självklart att det handlar om människor och att funktionsnedsättning inte definierar en person. Det bästa sättet att påminna om det här är att använda ett respektfullt och rättighetsbaserat

En funktionsnedsättning kan vara fysisk, som begränsad förmåga att röra sig fritt. Det kan också vara en syn- eller hörselnedsättning som till exempel påverkar förmågan att ta till sig information, kunna göra vissa saker eller använda vissa tjänster. Det kan också röra sig om ett medicinskt tillstånd, där individen är beroende av mediciner eller medicinsk utrustning. Kognitiva nedsättningar kan handla om en begränsad förmåga att ta till sig information eller att förstå händelser. Det finns även olika former av psykisk ohälsa, som panikångest eller posttraumatisk stress, som kan påverka hur pass väl individer kan ta till sig information samt deras förmåga till förberedelser och agerande i ett akut skede.

Funktionsnedsättningar är individuellt nedsatta förmågor som inte nödvändigtvis innebär en begränsning av individen, utan det är de funktionshinder som finns i omgivningen som försvårar för individen. Funktionshinder definieras som ”den begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen”.¹¹ Begränsningar uppstår alltså främst när omgivningen inte är anpassad efter individens behov.

Ersätt anpassad efter individens behov med tillgänglig för personer med

Eftersom det är samhället som skapar de fysiska, ekonomiska, utbildningsmässiga och kulturella barriärerna som ger upphov till funktionshinder betyder det att samhället även kan arbeta för att avlägsna dessa. Organisationer i samhället som verkar vid olyckor och kriser kan inte förändra en individs funktionsnedsättning men däremot minimera funktionshinder.

¹⁰ Socialstyrelsens termbank

<https://termbank.socialstyrelsen.se/article.php?term=ZnVua3Rpb25zbnVkc8OkdHRuaW5n>, hämtad: 2025-06-24

¹¹ Socialstyrelsens termbank

https://termbank.socialstyrelsen.se/index.php?query=funktionshinder&src_lang=swe&subject=0.0&diagram_name=&sorting_field=22&sorting_dir=0&search_mode=0, hämtad 2025-06-24

3.1 Antal personer med funktionsnedsättning

Enligt Socialstyrelsens definition för funktionsnedsättning som inkluderar både medfödda och förvärvade skador är gruppen mycket heterogen, det vill säga olikartad, och omfattar 10 – 20 procent av befolkningen.¹² Samtidigt inkluderar inte Socialstyrelsens definition personer med tillfälliga funktionsnedsättningar, till exempel personer med övergående skador eller gravida.

På grund av den breda definitionen av personer med funktionsnedsättning inkluderar det många människor. Brand- och olycksförebyggande samt skadebegränsande arbete för denna grupp är mycket utmanande då en heterogen grupp klumpas ihop enbart utifrån att deras gemensammare nämnare, att de utesluts från samhällets tjänster.¹³

Lägg till efter människor med olika behov.

Lägg till därför före mycket

En liten del av alla personer med funktionsnedsättning bor i en särskild boendeform med en insats som socialtjänsten i kommunen tillhandahåller genom någon form av behovsprövning. Antalet personer med funktionsnedsättningar är dock många fler än de som beviljats den typen av insats. Det finns ett stort antal personer som har behov av olika typer av stöd utöver de som ges i en behovsprövade boenden. Men även dessa personer kan ha en funktionsnedsättning som påverkar deras behov i det brand- och olycksförebyggande samt skadebegränsande arbetet. Sammanfattningsvis kan räddningstjänsten möta personer med olika typer av funktionsnedsättningar i en rad olika sammanhang.

Lägg till en ny mening efter boenden: Det finns dessutom många personer med funktionsnedsättning som lever självständigt helt utan insatser i vardagen, men som i händelse av en olycka eller kris kommer att behöva stöd att sätta sig i säkerhet. Skriv också om meningen efter: Det finns följaktligen en större grupp personer med funktionsnedsättning som behöver tas i beaktande i det brand- och olycksförberedande samt skadebegränsande arbetet.

3.2 Identifiera behov

I det förebyggande- och skadebegränsande arbetet kan räddningstjänsten komma att möta personer med olika typer av funktionsnedsättningar, till exempel kognitiva och fysiska nedsättningar. Det är därför viktigt att räddningstjänsten har en grundläggande kunskap om olika funktionsnedsättningar. Det syns oftast inte vilken eller vilka funktionsnedsättningar en person har, och det är inte heller tänkt att räddningstjänsten att på något sätt ska diagnostisera de personer de möter för att veta vilka behov som föreligger. Dock ger en ökad kunskap och förståelse bättre förutsättningar för att kunna möta dessa personer på ett bra sätt.

Räddningstjänsten behöver ha kunskap om vård- och omsorgsverksamheter inom sitt geografiska ansvarsområde och har därmed även möjlighet att identifiera eventuella särskilda förmågebehov baserat på dessa verksamheter, eller grupper av personer. Genom att ha kunskap om vilka funktionsnedsättningar och vilken typ

¹² Muntlig information från Socialstyrelsen oktober 2025

¹³ (Kailes & Enders, 2007)

av stödboenden som finns samt vilka möjligheter och utmaningar de har, blir det enklare att identifiera brister i existerande rutiner och arbete.

Baserat på andelen personer med funktionsnedsättning kommer räddningstjänsten med stor sannolikhet möta de personerna i sitt arbete, till exempel vid information och rådgivning, tillsyn enligt LSO eller lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE 2010:1011), tillståndsgivning, sotning, brandskyddskontroll och räddningsinsatser. Räddningstjänsten behöver utifrån kunskap om funktionsnedsättningar utveckla ett arbetssätt för att möta personer med olika behov, beroende på i vilket sammanhang mötet sker. Arbetet bör sträva efter att inkludera så många personer som möjligt snarare än att skapa specifika lösningar för varje enskild typ av funktionsbehov.

Kommunernas olycksförebyggande arbete fokuserar ofta mest på dem som redan får stöd enligt lag, till exempel enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och socialtjänstlagen (2025:400). Dock kan rutiner ofta saknas för att identifiera behoven hos personer med funktionsnedsättning som bor hemma utan kommunala eller regionala insatser. Ett sätt för kommunerna att lära känna invånarna bättre är att aktivt involvera personer med funktionsnedsättning i arbetet. Det kan till exempel göras genom att vända sig till intresseorganisationer som arbetar med olika typer av funktionsnedsättningar för att hämta kunskap och nya insikter. Insikterna från sådan samverkan kan öka räddningstjänstens förmåga att beakta frågor om funktionsnedsättning i andra sammanhang.

3.3 Djupare analys

Ibland kan det behövas mer kunskaper och därmed en djupare analys. Det finns goda möjligheter och erfarenheter att använda examensarbetare för att göra djupare och mer tidskrävande analyser av ett objekt än vad som kan rymmas inom räddningstjänstens uppdrag. Det kan också handla om att utreda en specifik fråga som exempelvis behov av stöd. Sådana initiativ kan öka inkludering av personer med funktionsnedsättning och få frågor utredda vilket kan ge mer kunskap såväl inom tillsyns- och rådgivningsområdet, som den skadebegränsande verksamheten.

Examensarbete* – Riktlinjer för att trygga utrymningssäkerheten och tillgängliggöra information om utrymning och brandskyddet för Habiliteringscentrum Stockholm

2009 genomfördes en mindre litteraturstudie om brandlarm- och utrymningsteori samt om intellektuell funktionsnedsättning och kommunikationsteori. Syftet var att habiliteringscentret skulle få underlag till hur rutiner och informationsbroschyrer skulle kunna se ut. Därefter arbetades förslag fram på hur habiliteringscentret kunde trygga utrymningssäkerheten och tillgängliggöra information för samtliga berörda, bland annat med stöd av piktogram, fotografiska rutiner och informationsbroschyrer.

* <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1018283/FULLTEXT01.pdf> hämtad 2025-06-24

3.4 Kunskapshöjning

En ökad kunskap om olika funktionsnedsättningar är avgörande för att räddningstjänsten ska kunna utföra sitt uppdrag på ett effektivt och likvärdigt sätt. Kunskapshöjning inom området stärker både den operativa förmågan och det förebyggande arbetet. Vid insats kan kunskap om olika funktionsnedsättningar bidra till snabbare och säkrare beslut, bättre prioriteringar och ett tryggare bemötande av personer i utsatta situationer. I det förebyggande arbetet kan den bidra till mer träffsäker tillsyn, information och rådgivning som verkligen når fram till alla grupper i samhället.

Kunskapshöjningen bör ses som en kontinuerlig process och inte ett enskilt utbildningstillfälle. För att räddningstjänsten ska kunna möta personer med olika funktionsnedsättningar på ett tryggt och professionellt sätt krävs ett systematiskt och långsiktigt arbete med kunskapshöjning. När förståelsen för olika funktionsnedsättningar ökar, stärks förmågan att planera, kommunicera och agera på ett sätt som ger alla människor likvärdigt skydd.

4. Kommunikation

En av de främsta faktorerna för överlevnad bland personer med funktionsnedsättningar vid en olycka är den planering och förberedelse som individen själv vidtagit. Att stärka individen är därför av stor vikt. Det kan handla om att utarbeta metoder för den egna individen som ökar möjligheten till överlevnad. Bland annat kan detta handla om att öka kunskapen kring olika situationer som kan uppstå och vad dessa kan innebära. Även att göra upp en plan för hur dessa situationer kan hanteras och att förbereda sig för att klara av att utföra planen. Det finns information att förmedla till personer om hur de kan förbereda sig.

SOS Alarm via sms

SMS112 är en tjänst för personer som är döva eller har tal- eller hörselskada. Tjänsten kräver registrering i förväg via SOS Alarms hemsida. Även personer med tillfällig nedsättning kan anmäla sig till tjänsten. Personer kan genom tjänsten larma och ha kontakt med SOS Alarm via sms.

4.1 Anpassad kommunikation

Det är viktigt att målgrupper räddningstjänsten riktar sig till kan ta till sig informationen. Informationsinsatser för personer med syn- eller hörselnedsättning kan till exempel behöva inkludera textning, teckenspråkstolkning, punktskrift eller stor teckenstorlek. Informationen behöver vara tillgänglighetsanpassad och till exempel ha stora skillnader i kontrast. På samma sätt kan ett enkelt och konkret språk underlätta för personer med intellektuell funktionsnedsättning (eller kognitiv funktionsnedsättning). Informationen kan inte anpassas efter varje enskild individ, men den bör utformas så tillgängligt som möjligt för att fler ska kunna ta del av den och därmed öka möjligheten till inkludering.

Räddningstjänsten kan även reflektera över flera olika kommunikationsformer inför kommunikations- och informationsinsatser, eftersom människors möjlighet att ta till sig information varierar. Ett särskilt effektivt sätt att förmedla nödvändig information till personer med vissa typer av funktionsnedsättningar kan vara att dela in deltagarna i små grupper och leda diskussioner. Detta kan vara mer effektivt än att distribuera samma information endast i till exempel digital form.¹⁴

¹⁴ (Smith & Notaro; Eisenman et al., 2009)

Kanske en bra källa:

<https://www.mtm.se/las-och-bestall/vagledning-kring-tillganglig-sa>

Tillgänglighetsanpassad information

Publicerad information behöver vara tillgänglighetsanpassad enligt EU:s tillgänglighetsdirektiv. Eftersom dagens information i stor utsträckning är digital är det viktigt att även den är tillgänglig. Myndigheten för delaktighet (MDF) har tagit fram tips på hur digital information kan tillgängliggöras. Läs vidare om tillgängliga digitala dokument på MFD:s webbplats:

<https://www.mfd.se/utgangspunkter/tillganglighet/tillganglig-information-och-kommunikation/tillgangliga-dokument/>

Att kommunicera med en person med funktionsnedsättning innebär oftast inte att innehållet i sig måste anpassas utan att möjliggöra för individen att ta till sig av informationen utefter deras behov. Det finns dock tillfällen då även innehållet måste anpassas så att det kan uppfattas på ett korrekt sätt.

Kommunikation handlar både om att förstå andra och att själv bli förstådd, att lyssna, ta in och uttrycka sig på ett sätt som skapar gemensam förståelse. Kognition är ett samlingsnamn för hjärnans arbete med tänkande, problemlösning, minne, uppmärksamhet och perception. Exempel på funktionsnedsättningar där man kan behöva kognitivt eller kommunikativt stöd är autism, förvärvad hjärnskada, intellektuell funktionsnedsättning eller vid andra nedsättningar som kan påverka talförmågan. Det finns flera saker som kan underlätta för mottagaren vid kommunikation samt för kognitivt stöd.

4.2 Olika sätt att nå effekt med information

Även om räddningstjänsten vid tillsyn enligt LSO normalt inte kan ställa högre byggnadstekniska krav än de byggregler som gällde när byggnaden uppfördes eller senast ändrades kan lämplig information till vissa aktörer skapa en förståelse för de krav som ställs. Till exempel finns det räddningstjänster som låtit bygglovshandläggare få uppleva vad stegutrymning innebär. Tanken med detta är att sprida kunskap om vad stegutrymning innebär i praktiken, att utrymning med räddningstjänstens stegutrustning oftast inte innebär att räddningstjänsten enkelt kan bära ut personer via en stega. Räddningstjänstens förhoppning har genom åtgärden varit att ge bygglovshandläggaren en ökad medvetenhet om de krav som ställs på vissa boenden och om utmaningar kring att utrymma via stegar. Det är i sammanhanget viktigt att komma ihåg att räddningstjänsten som alternativ utrymningsväg är en godtagbar utrymningslösning i vissa verksamheter.

Underlätta vid kommunikativa svårigheter

För att underlätta kommunikering:

- använd eventuella hjälpmedel som personen normalt använder
- tala långsammare, använda färre och enklare ord och förtydliga genom bilder, tecken och gester
- ha inte bråttom, det tar längre tid att kommunicera på alternativa sätt

Råd för god kommunikation

- Var respektfull
- Ge tid
- Håll ögonkontakt när du lyssnar och pratar
- Undvik att avbryta och fylla i ord
- Prata en i taget
- Ställ en fråga i taget
- Använd korta meningar
- Prata lugnt men på ett naturligt sätt
- Använd gärna kroppsspråk, till exempel tumme upp och tumme ned
- Stäm av att du uppfattat rätt

Underlätta vid kognitiva svårigheter

Du kan hjälpa den som har kognitiva svårigheter genom att:

- prata tydligt och konkret och undvik liknelser eller krångliga ord
- visa vad du menar genom att peka eller visa med kroppen
- använda bilder eller tecken
- se till att eventuella hjälpmedel personen behöver finns tillgängliga
- undvika störande moment och för mycket intryck

Ibland kan det uppstå tveksamhet kring att kommunicera om risker då detta skulle kunna skapa oro. Men, att sakligt berätta om risker för personer med olika funktionsnedsättningar och vilka möjligheter som finns, exempelvis till stärkt brandskydd, är inkluderande. Så länge personen bemöts med lyhördhet och respekt finns det inga egentliga hinder vid en kommunikering. Ibland kan kommunikation behöva riktas eller kompletteras även till närstående eller annan, till exempel till någon som redan bistår eller kan bistå med brandskyddet hos den enskilde, för att kunna uppnå önskvärt skydd.

Det finns exempel på material med bildstöd som kan hjälpa vid kommunikering. Till exempel har Västra Götalandsregionen tagit fram ett sådant bildstöd.¹⁵ Ytterligare inspiration om hur man kan använda bilder finns genom ett annat svenskt projekt (KomHIT), se exempelruta nedan. Det projektet tog fram kommunikationsstöd för olika vårdsituationer för ambulanspersonal och kan användas för inspiration för räddningstjänsten.

¹⁵ Bildstöd: <https://bildstod.vgregion.se/> hämtad 2025-06-24

Exempel - Bildstöd för kommunikation, KomHIT

Inom vården genomfördes kommunikationsinsatser där bildstöd togs fram för att lättare kunna kommunicera. Verktöget heter KomHIT och handlar om att underlätta kommunikation och förståelse i vårdsituationer. Tanken är att vem som helst inom vårdsektorn, och även närstående, ska kunna hitta information och praktiskt stöd om hur vården kan bli mer tillgänglig kommunikativt sett. Framförallt används bilder som stöd, både i skriftlig information och direkt i vårdsituationen, för att underlätta för alla parter. Målgruppen är barn med kommunikativa svårigheter av olika slag men användningsområdet för bildstödet är betydligt större än så. Även räddningstjänsten kan kostnadsfritt använda stödet om de finner det lämpligt.

4.3 Att förmedla information

Med kunskap om specifika målgrupper och deras eventuella behov, kan bland annat särskilt riktad information förmedlas till dessa grupper. Forskning om vardagsolyckor har nämligen visat att generell information har dålig effekt vad gäller beteendeförändringar¹⁶. Information behöver anpassas efter mottagaren i all riskkommunikation, men i synnerhet vad gäller personer med funktionsnedsättningar.

Något som är bra att tänka på vid all typ av bemötande och kommunikation är att fokusera på personen och inte funktionsnedsättningen.

Riktad information

På räddningstjänsten Mälardalen (RTMD) fick en grupp personer med funktionsnedsättning, en så kallad resursgrupp, själva ta fram riktat informationsmaterial. Utifrån den grundutbildning i brandskydd som RTMD tagit fram fick sedan resursgruppen i uppdrag att utveckla ett anpassat informationsmaterial för boende på särskilda boenden. De anpassade materialet till hur de själva skulle vilja få ta del av informationen, vilket resulterade i en mer levande information med film, bilder och egna sketcher. Informationen är en teoretisk utbildning inom brandskydd men i och med resursgruppens anpassning infördes inslag om hur vissa åtgärder kan utföras i praktiken. Information om utbildningen skickades sedan till särskilda boenden och de fick själva boka in sig på utbildningen. Det var sedan resursgruppen som höll i utbildningen. Detta initiativ var mycket uppskattat av de som fick informationen.

¹⁶ (MSB, 2025)

Stöd anpassat till riskgrupp

I Västerviks kommun kopplas rökdetektorer till trygghetslarmen. När rökdetektorn aktiveras skickas ett prioriterat larm till larmcentralen, som då kontaktar brukaren. På så sätt kan onödiga larm och därmed onödiga utryckningar undvikas.

Rökdetektorerna ger ökad trygghetskänsla hos de personer som tilldelats stödet och till deras närstående, men bidrar även till att den generella säkerheten i deras bostäder kan ses över när brandmännen ändå installerar rökdetektorerna.

"Vi kan inte nog trycka på hur nöjda vi är att vi har fått till det här. Det här är bland det mest trygghetsskapande och bästa vi gjort i Västerviks kommun vad gäller skydd mot olyckor och mot dödsbränder som är så svåra att komma åt.", säger Jakob Dahlquist-Hedlund, brandingenjör vid räddningstjänsten i Västervik.

En bra strategi för att anpassa och nå ut med information kan vara att samarbeta med olika intresseorganisationer inom funktionshinderområdet, och deras medlemmar.

Exempel på samarbetspartner

När det gäller att anpassa information för att göra den tillgänglig för personer med funktionsnedsättningar följer här ett antal exempel på myndigheter och andra organisationer som kan vara aktuella att samarbeta med.

- Myndigheten för delaktighet har ett uppdrag att verka för att främja arbetet med att stödja människors självständighet. <https://www.mfd.se/>
- Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) har stor erfarenhet av att göra information tillgänglig till alla invånare, men utan ett särskilt fokus på kriskommunikation. Däremot kan de bistå bland annat med att ta fram information i punktskrift. <https://www.mtm.se/>
- Region Stockholm har sammanställt en lista med organisationer och föreningar som vänder sig till personer med funktionsnedsättning och till deras närstående. Liknande listor finns även i andra regioner. Listan i Region Stockholm innehåller flertalet organisationer som även är rikstäckande. <https://www.funktionshinderguiden.se/intresseorganisationer/>
- Intressegruppen för assistansberättigade (Ifa) erbjuder digitala utbildningar och annat material för att stödja både de individer som har assistenter och assistenterna själva i att öka sin förmåga att hantera en kris. <https://www.intressegruppen.info/utbildningar/event/handlingskraft>
- Organisationer som Begripsam och Funka arbetar för att göra information tillgänglig för främst personer med kognitiva funktionsnedsättningar. <https://www.funka.com/> och <https://www.begripsam.se/>

4.4 Särskilt om stärkt brandskydd

Personer som har svårt att uppfatta eller agera vid brand eller som har ett beteende som ökar risken för brand kan behöva ett stärkt brandskydd. Det kan vara lämpligt att personer som i sin yrkesutövning träffar riskutsatta individer på olika vis stöttar de individerna till ett stärkt brandskydd, till exempel genom information och uppmaning. MSB har tillsammans med Socialstyrelsen tagit fram en vägledning för arbete med stärkt brandskydd för särskilt riskutsatta. Den finns på MSB:s hemsida och i Socialstyrelsen kunskapsguide.

Problematisks med det starka fokuset på individuellt ansvar.

Vissa räddningstjänster arbetar även med att informera intresseorganisationer som arbetar med olika typer av funktionsnedsättningar. Eftersom de personer som är mest riskutsatta ibland kan ha svårt att förstärka sitt brandskydd kan det vara ett alternativ att informera de som är ansvariga eller de som på annat sätt kan bidra till att stärka deras brandskydd. Se även vidare på MSB:s hemsida [stärkt brandskydd för särskilt riskutsatta](#)¹⁷.

4.5 Särskilt om kommunikering vid tillsyn

Kommunikering och eventuella förelägganden om åtgärd eller förbud ska vid myndighetsutövning vara tydlig, till exempel vid tillsyn enligt LSO, lagen (2010:1011) om brandfarlig och explosiv vara (LBE) eller vid brandskyddskontroll enligt 3 kap. 4 § LSO. Informationen ska även vara tillgänglig, det vill säga gå att förstå för berörda. Institutet för språk och folkminnen har tips på skrivregler och om tillgänglighet i en vägledning som riktar sig till statliga myndigheter, kommuner och annan offentlig verksamhet.

4.6 Särskilt om stöd vid räddningsinsats

Det finns tolkningsstöd att tillgå med jourverksamhet som kan hjälpa till under en räddningsinsats vid ökat kommunikationsbehov. Teckenspråkstolkning, till exempel, kan fås via SOS och kan då benämnas både teckentolkning och dövblindtolk. Det kan även finnas personer som har relevant kompetens inom den egna organisationen. En intern kompetenskartläggning kan vara en god idé för att identifiera medarbetare som till exempel kan teckenspråk eller har kunskap och erfarenhet av funktionsnedsättningar.

¹⁷ Stöd till kommuner om stärkt brandskydd för särskilt riskutsatta:
<https://www.mcf.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/stod-till-kommunal-raddningstjanst/brandskydd-och-forebyggande/nationell-strategi-for-starkt-brandskydd/> hämtad 2026-01-15

5. Tillsyn enligt LSO

5.1 Ett likvärdigt skydd

Målsättningen för samhällets räddningstjänst bör uttryckas som ett övergripande och nationellt mål om att, det i hela landet skall upprätthållas ett, med hänsyn till de lokala förhållandena, tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor med avseende på människors liv och hälsa samt på egendom och miljön.¹⁸ Kommunen behöver därför anpassa sin verksamhet till variationen i riskbilden. Förutsättningar så som långa responstider och en stor andel människor med vårdbehov är variationer som kan behöva beaktas för ett likvärdigt skydd i kommunen. På exempelvis vårdhem kan det behövas både snabba och korrekta åtgärder vidtagna av personalen samt snabb respons med rätt förmågor hos kommunens räddningsresurser, för att skapa ett likvärdigt och tillfredsställande skydd för den boende. Begreppet likvärdigt skydd innebär inte samma sak som likställt skydd. Ett likvärdigt skydd kan till exempel innebära att ett boende som ligger långt från kommunens räddningsresurser behöver en högre brandskyddsnivå än ett boende räddningstjänsten har kort responstid till.

Utifrån likvärdigt skydd går det vanligen däremot inte att ställa högre krav på brandskyddet med hänvisning till LSO i en ordinär bostad där det bor en person med funktionsnedsättning. Skäligheten enligt LSO är på verksamhetsnivå och inte på individnivå. Däremot kan kommunen bistå eller uppmana den enskilde att utöka sitt skydd, genom stärkt brandskydd för särskilt riskutsatta.

Kommunens ansvar enligt SoL att informera sig om invånarnas sociala situation och behov behöver uppmärksammas här! Bistå eller uppmana förefaller vara otillräckliga begrepp i

5.1.1 Värdering av skälighet i olika boenden

MSB:s föreskrifter och allmänna råd om hur kommunen ska planera och utföra sin tillsyn enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, MSBFS 2021:8, innehåller flera olika typer av objekt där sårbara grupper i samhället vistas. Redan första punkten i bilagan lyfter byggnader där det bedrivs verksamhet enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Tillsyn är möjlig att göra i alla typer av byggnader eller anläggningar. Ordinära bostäder omfattas dock inte av bilagan¹⁹ till föreskrifterna, eftersom tillsyn inte bedöms vara ett effektivt verktyg för att uppnå önskvärd effekt baserat på den verksamhet som varje enskilt boende utgör. De som omkommer eller skadas allvarligt vid bränder i bostäder behöver en annan typ av brandskydd, vanligtvis ett högre skydd, än det tillsynsförvärdaren med stöd av LSO kan ställa krav på.

¹⁸ Prop. 2002/03:119 för 1 kap § 1, inför LSO

¹⁹ MSBFS 2021:8, Bilaga: Byggnader och andra anläggningar för vilka riskerna vid brand är stora

Det är av integritetsskäl inte lämpligt att identifiera eller kartlägga enskilda personer med funktionshinder utifrån syftet att utföra tillsyn i deras ordinära bostäder. Boverkets föreskrifter fungerar på motsvarande sätt. Byggreglerna baseras bland annat på vilken verksamhet som ska bedrivas i en byggnad och om personerna där till största delen kan utrymma på egen hand. En enskild individs särskilda behov kan normalt inte utgöra grund för särskilda omständigheter enligt LSO, eftersom kravnivån på det byggnadstekniska brandskyddet har en koppling till bygglagstiftningen, som ställer krav på verksamhetsnivå. Att till exempel vissa människor är höjdrädda innebär inte förbud mot att deras lägenheter ska kunna utrymmas via höjdfordon eller bärbar stege. Eller att det bor en gammal person i en lägenhet innebär inte att regler för äldreboenden blir tillämpliga. Det kan vara svårt att avgöra vilken typ av boendeform som finns i en byggnad. I de fallen blir syftet avgörande i bedömningen. I bedömningen bör det funderas på om det handlar om en ordinär bostad eller en verksamhet där fördelning av bostäder sker och som prioriterar boenden till personer med funktionsnedsättning. Det finns även regler²⁰ som syftar till att öka tillgängligheten, för att bostäder och offentliga lokaler ska kunna användas av så många som möjligt sett till funktionsförmåga. Målet i sammanhanget är att bygga bort enkelt avhjälpna hinder.

NOTERA! I den biståndsbedömning som sker enligt 9 § punkt 9 LSS kan förmågor hos enskilda variera. Från att personen klarar att av utrymma själv i en utrymningssituation till att personen är helt beroende av andras hjälp.

Vid tillsyn enligt LSO kan tillsynsför rättaren jämföra brandskyddet utifrån de byggregler som gällde vid uppförandet eller senaste ändring med dagens kravnivå för en liknande verksamhet. Det är dock inte nödvändigt att definiera verksamhetsklass (som för övrigt infördes i byggreglerna 2012) för prövning av skäligt brandskydd enligt LSO. Verksamhetsklasserna i byggreglerna syftar till att definiera vilket brandskydd som lägst ska gälla vid uppförande eller ändring av en byggnad.

²⁰ 8 kap. 1 § Plan och bygglagen (PBL)

Yttrande avseende sprinkler i ej behovsprövat boende

2012 yttrade sig MSB till Länsstyrelsen Västra Götalands län (diarienummer MSB 2012-00830). Det handlar om ett ärende där räddningstjänsten förelagt fastighetsägaren om bland annat installation av boendesprinkler och nödbelysning på ett serviceboende utan behovsprövning, i Borås kommun. För serviceboendet fanns en av styrelsen beslutad prioriteringsordning för vilka som skulle beredas plats. Fördelningen av lägenheterna skedde i första hand genom kommunens försorg. Pensionärer med hemtjänstinsatser var prioriterade, följt av pensionärer med hemtjänstbehov och så vidare. MSB bedömde därför inte serviceboendet som ett ordinärt boende i tillämpningen av LSO, utan att boendet i allt väsentligt kunde likställas med ett särskilt boende. Länsstyrelsen beslutade att avslå överklagandet från fastighetsägaren gällande boendesprinkler (sprinklerkravet kvarstod med andra ord) men biföll överklagandet gällande nödbelysning i trapphuset (kravet på nödbelysning var med andra ord inte skäligt i detta fall) (Länsstyrelsens d.nr: 452-28649-2011).

De faktiska förutsättningarna avgör brandskyddet

Kammarrätten Sundsvall bedömde, i mål 1668-24 2025-09-10, att Boverkets föreskrifter med byggregler kan vara vägledande vid bedömning av vad som är skäligt brandskydd, men det är de faktiska förutsättningarna vid ett boende som är avgörande vid prövningen. Kammarrätten bedömer att de boende behöver assistans av personal för att kunna utrymma byggnaden vid brand. Även om det aktuella boendet inte var behovsprövat kan det konstateras att verksamheten i allt väsentligt motsvarar ett behovsprövat särskilt boende.

MSB har 2025 yttrade sig i ärendet (diarienummer MSB 2024-17470) där räddningstjänsten förelagt fastighetsägare om bland annat installation av boendesprinkler och nödbelysning på ett boende utan behovsprövning i Umeå kommun. Boendet marknadsförs som ett seniorboende eller trygghetsboende. I MSBs yttrande sig avseende bedömning av skäligt brandskydd kopplat till verksamhetsklass och ansåg inte att det är en jämförelse med BBR:s verksamhetsklasser som avgör vad som är skäligt brandskydd i en byggnad utan om det befintliga brandskyddet uppfyller de byggregler som ska tillämpas, och i allt väsentligt skyddar det som ska skyddas. MSB ansåg dock inte att räddningstjänsten bevisat och motiverat att boendet motsvarade ett behovsprövat boende.

Om ett ordinärt boende i all väsentlighet är ett boende för personer med funktionsnedsättningar och där de boende förväntar sig en viss typ av stöd och service kan det vara skäligt att ställa högre krav på brandskyddet jämfört med i ett vanligt boende. Det är avsikten med verksamheten som styr skyddsnivån och som behöver inkluderas i tillsynförrättarens bedömning. Men om räddningstjänsten inte påvisat att personer som har behov av stöd prioriteras vid tilldelning av bostäder bedömer MSB att räddningstjänsten inte kan ställa krav på ett brandskydd över nivån som gäller ett ordinärt boende.

Brand i HVB-hem

En brand startade på natten den 26 augusti 2013 i ett HVB-hem i Norrtälje. Sju vårdtagare befann sig då i byggnaden. Tre av dem omkom i branden.

Haverikommissionen skriver att "bidragande orsak var brister i ansvariga myndigheters hantering av tillståndsprövningen för och tillsynen av verksamheten vilket medgav att den bedrevs i en byggnad och med en bemanning som i ett brandskyddsperspektiv inte var utformad med hänsyn till de boendes förmåga och behov".*

* Statens Haverikommission, Slutrapport RO 2015:01, Brand på Textes HVB-hem i Norrtälje, Stockholms län, den 27 augusti 2013, Diariennr O-09/13, 2015-01-26

6. Räddningsinsatser

Om räddningstjänstens förberedande arbete inte inkluderat de särskilda behov som finns hos personer med funktionsnedsättning kan det vara svårt att under en olycka tillmötesgå dem. Därför behöver området funktionsnedsättning inkluderas samt beaktas i det förberedande arbetet. Det finns kunskap som är bra att ha inom den skadebegränsande verksamheten. Ett bra sätt att sprida kunskaper är att utbilda instruktörer som sedan utbildar och tränar andra i sin organisation²¹ (train the trainers).

Vem ska assistera från en utrymningsplats?

Räddningstjänsten har ett ansvar att ha en generell förmåga och beredskap för att hantera en brand i en byggnad, med eller utan utrymningsplatser*.

Räddningstjänsten ska undsätta personer som är i nöd och om det finns en utrymningsplats så förbättrar den i de flesta fall förutsättningarna vid brand både för den enskilde som inte kan utrymma själv och för räddningstjänsten.

Normalt ska byggnader kunna utrymmas utan hjälp från räddningstjänsten, med undantag för till exempel bostäder där räddningstjänstens höjdfordon eller bärbara stegar utgör en andra utrymningsväg. Det krävs vid nybyggnad eller ändring i vissa fall utrymningsplatser i byggnader där allmänheten har tillträde, där personer ska kunna vänta tills faran är över eller tills de kan få hjälp att ta sig vidare. I de flesta fall är det inte rimligt att kräva att verksamhetens personal ska kunna hjälpa till i den vidare utrymningen, så det blir därmed oftast en uppgift för räddningstjänsten på samma sätt som om det inte hade funnits någon utrymningsplats alls.

Verksamheten har dock alltid ett ansvar för rutiner och organisation när det finns utrymningsplatser i en byggnad. Räddningstjänsten behöver få information om var utrymningsplatserna finns, om hur många personer som finns där och vilka behov de har, så att de kan planera för och prioritera under insatsen.

* Läs mer om utrymningsplatser i byggreglerna och arbetsmiljöreglerna.

6.1 Bemötande

Det syns ofta inte om en person har en funktionsnedsättning. Det är inte heller möjligt för räddningspersonal att under en insats ställa diagnoser och bemöta olika individer i en olycka utifrån det. Kunskap och förståelse om hur funktionsnedsättningar kan påverka personer vid en olycka underlättar både för uttryckande personal likväl som för personen som bemöts.

Räddningstjänstpersonal behöver ha kunskap om olika typer av funktionsnedsättningar, hur de kan ge sig uttryck och hur man kan möta olika behov.

²¹ (MSB, 2020 s.40)

6.2 Under en räddningsinsats

Det är viktigt att förstå att trauma hos alla, oavsett funktionsförmåga, ger sig till uttryck på olika sätt. Att reagera med tystnad, eller helt sakna reaktion, betyder inte nödvändigtvis att personen är opåverkad av händelsen.

Det kan under det akuta skedet finnas ett större behov hos personer med funktionsnedsättningar än hos personer utan funktionsnedsättning, av ”psykosocial första hjälpen” i samband med olyckor. Detta gäller oavsett storleken på en olycka. Psykosocial första hjälpen handlar om akut stöd som ges vid en olycka för att snabbt möta grundläggande behov, skapa mental stabilitet och vid behov hänvisa till vidare vård.

7. Det breddade uppdraget

Enligt 3 kap. 1 § LSO ska kommunen verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder, utan att andras ansvar inskränks. Det finns enligt samma paragraf även en skyldighet för kommunerna att ta tillvara möjligheterna att utnyttja varandras resurser för förebyggande verksamhet. Det handlar om det breddade uppdraget att inte endast agera vid räddningsinsatser och förebygga bränder, utan att i större utsträckning även förebygga andra olyckor.

Fixar-Malte

I Höganäs fick Malte Larsson 2004 en tjänst hos kommunen för att arbeta med uppdrag att vidta sådana åtgärder som kan innebära en risk för fallolycka, hos äldre personer i kommunen. Fixar-Malte blev ett begrepp. Sedan dess har Malte hunnit gå i pension men konceptet har utvecklats och många kommuner idag erbjuder hjälp via fixartjänster. Syftet är att ge äldre, som i många fall har både sämre balans och skörare skelett, hjälp med att utföra enklare sysslor som kräver att man står på pall eller stege, som att byta gardiner och testa brandvarnare. Det räcker i många fall med enstaka förhindrade olyckor för att tjänsten ska finansiera sig själv.

Resursgrupper

Mellan Helsingborgs stad och Räddningstjänsten Skåne Nordväst sker en samverkan kring personer med funktionsnedsättningar med stöd enligt LSS, för daglig verksamhet. Två dagar i veckan besöker personerna tillsammans med en handledare räddningstjänsten. De får kläder uppmärskade med "Räddningstjänsten Skåne Nordväst" och tvättar räddningstjänstens fordon under dessa tillfällen. Aktiviteten är väldigt uppskattad både från räddningstjänsten och personerna som kommer och jobbar. Det betyder mycket att bli inkluderad och att få komma ut i arbetslivet. Samarbetet har bidragit till en större förståelse och inblick.

Hos räddningstjänsten Mälardalen fanns en resursgrupp som jobbade på räddningstjänsten. I gruppen fanns personer med funktionsnedsättningar som fick utföra vardagssysslor. Gruppen hade handledare från Västerås stad, som även stod för ersättningen till denna grupp. Personerna i gruppen hade detta som sitt arbete och vardagssysslorna bestod av allt från att hålla rent i köket, tvätta brandbilarna och handla mat. Det fanns även kontaktpersoner inom räddningstjänsten för denna grupp. Uppdraget var ett uppskattat inslag. Räddningstjänsten bistod med stöttning och fördelning av arbetsuppgifter. Genom gruppens närvaro skapades en förståelse för olika funktionsnedsättningar samtidigt som stigmatiseringen tonades ner.

8. Referenser

- Bagwell, H. B., Liggin, R., Thompson, T., Lyle, K., Anthony, A., Baltz, M., Kuo, D. Z. (2016). Disaster preparedness in families with children with special health care needs. *Clinical Pediatrics*, 55(11), 1036-1043
- Finlayson J, Morrison J, Jackson A, Mantry D, Cooper SA. (2010) Injuries, falls and accidents among adults with intellectual disabilities. Prospective cohort study. *J Intellect Disabil Res.* 54(11):966-80. doi: 10.1111/j.1365-2788.2010.01319.x. Epub 2010 Oct 1. PMID: 21040056
- Kailes, J. I., & Enders, A. (2007). Moving beyond "special needs". *Journal of disability policy studies*, 17(4), 230-237
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), (2020) Likvärdigt skydd mot olyckor för personer med funktionsnedsättning. Hämtad 2025-06-27 från msb.se: <https://rib.msb.se/filer/pdf/29394.pdf>
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), (2014, maj) Statistik och analys. Funktionsnedsättningar som riskfaktor för olycksfall och andra skador. Hämtad 2025-06-03 från msb.se: <https://rib.msb.se/filer/pdf/27359.pdf>
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), publ.nr. MSB 1659, (2020, december). Brandsäker bostad för alla. Hämtad 2025-06-03 från msb.se: <https://www.msb.se/sv/publikationer/brandsaker-bostad-for-alla--starkt-brandskydd-for-sarskilt-riskutsatta-individer/>
- Myndigheten för samhällsskydd (MSB). Människors förhållningssätt till risker, olyckor och kriser. Hämtad från: <https://rib.msb.se/filer/pdf/28762.pdf> 2025-06-19
- Socialstyrelsens kunskapsstöd om funktionsnedsättning. Hämtad 2025-06-03 från: <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/funktionshinder/>
- Smith, D. L., & Notaro, S. J. (2009). Personal emergency preparedness for people with disabilities from the 2006-2007 behavioral risk factor surveillance system. *Disability and Health Journal*, 2(2), 86-94
- Stough, L. M., & Kelman, I. (2018). People with disabilities and disasters. In H. Rodriguez, J. Trainor, & W. Donner, *Handbook of Disaster Research* (pp. 225-242). Cham, Schweiz: Springer
- Wolf-Fordham, S., Curtin, C., Maslin, M., Bandini, L., & Hamad, C. D. (2015). Emergency preparedness of families of children with developmental disabilities: What public health and safety emergency planners need to know. *Journal of Emergency Management*, 13(1), 7-18.

Likvärdigt skydd för personer med funktionsnedsättning

Myndigheten
för civilt försvar